

KÁRTÉTEL

A kormány alaphangja, hogy a kormány tudatában van a feszültségeknek. Az alaphanghoz tartozik az is, hogy a feszültségeket felvállalja (nemcsak vállalja, hanem fel is, s ez nagy különbség), mert ez az ára annak, hogy a sártaposás helyett elinduljunk a kilábalás felé. És az újságírók is hajlandók az önmérsékletre, az érvek mérlegelésére, ha értelmét látják az áldozatoknak, olvasom mindezt a kormánynak az áremelések ügyében követendő sajtóstratégiáját taglaló értekezésben, amit a Beszélő szellőztetett meg.

Tehát most szokásom ellenére önmérsékletre intem magam, megpróbálom mérlegelni az ellenérveket, hogy a kormány abbahagyhassa a sártaposást. *Pedig figyelem a kárpótlásról folyó vitát.* S megpróbálom még tovább önmérsékelnem magam, hogy az ellenzék is abbahagyhassa a sártaposást, s kibontakozhasson magából.

Hallgatom például a parlamentben a pénzügyminisztert, amint taglalja, miért nem visel el a kárpótlás terheként az ország 70–90 milliárd forintnál többet. Ezt még csak értem, azt viszont már nem, hogy miért képes elviselni magát a 70–90 milliárdot. Ami, ki tudja mennyi lesz. A miniszterelnök kijelentette tv-nyilatkozatában — (bár az írott változatban már nem jelentette ki), hogy a törvény kapcsán csak a kisebb jelentőségű kérdésekről lehet még vitatkozni. Például arról, hogy esetleg ne csak a helyben lakók kaphassák vissza a földjüket. A miniszterelnök arról nem tett említést, hogy ez mennyivel növelheti meg az ország kárpótlási terheit. 20–30–50 milliárd forinttal?

A kiszagdák felé tett gesztussal a miniszterelnök persze nem került ellentmondásba kormányának törvénytervezetével. Az ugyanis nem szab korlátot az összes kibocsátandó kárpótlási jegy értékének. A 70–90 milliárd forint tehát akár jócskán meg is emelkedhet.

De hát a koalíció sokat, nagyon sokat megér. Az MDF-nek is azt a 100 milliárd forintocskát (körülbelül), s talán a kiszagdák is megéri azt a néhány százmilliárd forintnyi értéket, amit nem sikerül visszaadni eredeti tulajdonosaiknak, vagy azok örökösének. Különösen akkor, ha tudomásul veszik Antall József nyílt színi fenyegetéseit, hogy ennél többet soha, sehol, senkitől nem kapnak. (Ami, úgy hiszem, nem kétséges. Egy új kormány aligha engedhetné meg magának, hogy a semmiből osztogasson.)

De miért az SZDSZ nagy pálfordulása? *Tardos Márton* parlamenti beszédében világosan beszél arról, hogy a szabad demokraták úgy vélték, a törvény vitájának kezdetére a kiszagdák és az MDF véglegesen megegyeznek, tehát valamilyen kárpótlási törvényt minden bizonnyal elfogadnak. Éppen ezért megváltoztatták eredeti szándékukat. Nem azt javasolták tehát, hogy a privatizáción belül térjenek vissza az esetleges kárpótlás kérdésére, hanem a kárpótlás kapcsán kezdtek el beszélni a privatizációról.

Szándékaik és logikájuk ellenében, fordított sorrendben lehet tehát csak haladni, értékelték a helyzetet a szabad demokraták. *Úgy hiszem, súlyosan tévedtek.* De ennek messze nem a legfontosabb eleme, hogy esetleg rosszul mérték föl a kiszagda—MDF meccs állását. Az már komolyabb, hogy az állampolgári vagyonyjegyek ötletével esetleg éppen a kiszagdák alá adhatnak lovat (és földet), erősítve azok alku pozícióját az MDF-fel szemben.

A legnagyobb tévedés, hogy úgy vélték, a nyolcvanas évek reformgondolkodása és stratégiája hatékony lehet ma is. Mert meggyőződésem szerint a parlamentben nem a politikusok véleményét mondták el a közgazdászok, mint Antall József véli, hanem a párt közgazdászai fogadtattak el valamit politikusaikkal.

A nyolcvanas évek elején — mint akkoriban *Eörsi István* szellemesen leírta —, kettős szamizdat létezett Magyarországon. A politikai szamizdat a nyilvánosságnak szólt, a reformközgazdászok gazdasági szamizdatja az állami és pártvezetőknek. A reformközgazdászok mind több tabut áthágva, egyre inkább jelző nélküli piaczgazdaságot akartak, miközben elfogadták a változások akkori játékszabályait is, ami azt is jelentette, hogy erről a hatalmat kell meggyőzni, vagy becsapni. A reformerek igazi tevékenységformája a mállasztás — írta Rév István egy tanulmányában. A reformközgazdász bent is van és kint is. Ellenzéke a hatalomnak, de a változtatáshoz bennfentesnek is kell lennie.

Mindez azzal járt, hogy nem lehetett számukra mindennel szembe fordulni, amit károsnak ítélték, hanem meg kellett próbálni jobbítani, és segíteni a pártállami rendszer mállasztását, a piac jegyében. Ezt teszi most is az SZDSZ: *ha már ügyis* elfogadják a kárpótlási törvényt, akkor találjunk ki valami olyat, ami „komoly nyomást jelent a kormányra, hogy igenis gyorsítsa a privatizációt” (*Soós Károly Attila*), ami az SZDSZ számára mindig is az alapvető cél volt.

A „belecsempészési” taktika, a tökéletesítés, átalakítás azonban a kétértelműségek világa, ahol senki nem azt gondolja, amit mond. Pozitív hatása csak olyan társadalomban lehet, ahol a szabad beszéd csupán szigeteken létezik.

A Fidesz megpróbál ez ügyben szabadon beszélni. De csak azt tudja tenni, hogy elegánsan félrelép a kárpótlási tervzet elöl, s várja, hogy a kormány a falhoz csapódjon vele. Meg is kapta ezért a kormánytól a dicséretet sokaságát, hogy nem háborgatják őket holmi módosításokkal. Nagyban elősegítik ugyanis, hogy éppen a kormány tervzetét fogadják el, mert a Fidesz pedig a a privatizációról nem tud (párt-szinten) koncepcionálisan gondolkodni.

Valamelyik pártunk és kormányunk megpróbálhatná már végre párosítani a szabad beszédet és a közgazdasági logikát.

LANGMÁR FERENC